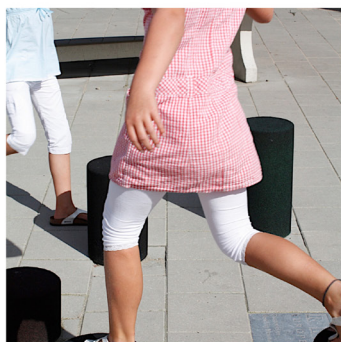

E-BOOK SCHOOLGEBOUW EN OMGEVING

Nynke Jelles

INHOUD

3	Inleiding
4	Werkwijze
5	Ervaring en onderzoek
6	Eerste indruk
7	Ordening en zonering
8	Licht en transparantie
9	Licht en kleur
10	Kleur
11	Eenheid in meubilair
12	Netheid
13	Gezondheid en akoestiek
14	Flexibiliteit in gebruik
15	Groen
16	Schoolplein en buitenruimte
17	Altijd doen en tegen gaan
18	Het traject schoolgebouw en omgeving
19	Over Scholen met Succes
20	Colofon

INLEIDING

Bij sommige scholen merk je het direct als je het plein op loopt en het gebouw bekijkt : hier regeert succes. Het gebouw is opgeruimd en uitnodigend en wat je leest in de schoolgids en op de website komt overtuigend en professioneel over. De eigenheid, het gezicht van de school straalt door gebouw en communicatiemiddelen duidelijk naar buiten. Hier is sprake van consistente, krachtige profilering.

Het gebouw is een factor van belang in het creëren van aantrekkingskracht van de school. Een mooi, veilig schoolplein en een aantrekkelijk schoolgebouw vormen het eerste visitekaartje van de school. Uit schoolkeuzeonderzoek blijkt dat de sfeer die men ervaart bij een bezoek aan de school een dominante rol speelt in het uiteindelijke keuzeproces. Hoe kindvriendelijk, warm, gastvrij en geborgen komt de school over. Hoe veilig en ruimtelijk ervaart men het plein. Ziet men het eigen kind er lekker spelen en leren.

Het gebouw en plein zijn rubrieken die in de tevredenheidsspeilingen stevast op de meeste respons kunnen rekenen van ouders, personeel en leerlingen. Iedereen kan de sfeer , de veiligheid en de gezelligheid met eigen ogen en uit eigen ervaring beleven en beoordelen. Iedereen heeft er wel een mening over.

Verder blijkt uit correlatieanalyse op de data dat sfeer en inrichting van het schoolgebouw zowel bij ouders, leerlingen als teamleden in de top 5 staan van onderwerpen die in hoge mate invloed hebben op de hoogte van het tevredenheidscijfer dat men de school geeft.

Een fijn, aantrekkelijk en gezond schoolgebouw heeft dus grote invloed op de tevredenheid van haar gebruikers. En daarmee speelt het niet alleen in directe zin (hoe oogt het gebouw qua uiterlijk en sfeer) maar ook indirect (hoe ervaren gebruikers gebouw en plein) een belangrijke rol in de uitstraling en aantrekkingskracht van de school.

Dit E book geeft op heldere en beeldende wijze aan hoe, vanuit analyse, de aantrekkingskracht en de leefbaarheid van schoolgebouw en -plein met slimme ingrepen en beperkte middelen versterkt kunnen worden.

WERKWIJZE

Samen met Scholen met Succes heeft Nynke Jelles een werkwijze ontwikkeld om de inrichting en uitstraling in en om bestaande scholen te verbeteren. Daarbij kijken we aan de hand van 10 relevante thema's hoe het gewenste profiel en de kwaliteiten van het schoolgebouw beter tot zijn recht kunnen komen. De architectuur van het bestaande gebouw is daarbij het uitgangspunt.

Het is meestal al een verademing een container te bestellen en eens goed op te ruimen. Maar soms is er meer nodig voor een prettig en uitnodigend gebouw. Bijvoorbeeld doordat er is uitgebouwd, de school langzaam is dichtgeslibd of de eenheid in kleur en materiaal door allerlei kleine aanpassingen verloren is gegaan.

Belangrijkste einddoel van het door Scholen met Succes aangeboden traject 'schoolgebouw en omgeving' is:

- een school als aangename en goede werk- en leeromgeving
- een school waar kinderen thuis en veilig zijn en zich goed kunnen ontwikkelen
- een schoolomgeving waarin het profiel en de visie van de school zichtbaar is
- optimaal gebruik maken van de mogelijkheden en kwaliteiten van het gebouw

Iedere school is verschillend, zo ook onze tips en adviezen. Met dit ebook heeft u alvast een idee hoe wij kijken naar scholen. Het brengt u wellicht ook al op ideeën.

Op pagina 15 staan eenvoudige tips met de titel **10 x Altijd doen** en **10 x Tegen gaan** waar elke school alvast mee aan de slag kan gaan!

ERVARING & ONDERZOEK

De werkwijze is gebaseerd op voor iedereen bekende ervaringen op het gebied van omgevingspsychologie en wetenschappelijk onderzoek. Als ontwerpers zijn we uiteraard sterk gericht op de effecten van de omgeving (omgevingspsychologie). Bepaalde aspecten werken heel direct op ons gedrag, zoals licht, geluid, luchtkwaliteit, andere aspecten hebben een indirecter effect, zoals complexiteit, kleur e.d.

We weten uit ervaring dat een opgeruimd bureau effectiever werkt dan een bureau vol ongeordende stapels en dat een inpandige ruimte een minder prettig gevoel geeft dan een ruimte met uitzicht op een plantsoen.

Wetenschappelijk aangetoond:

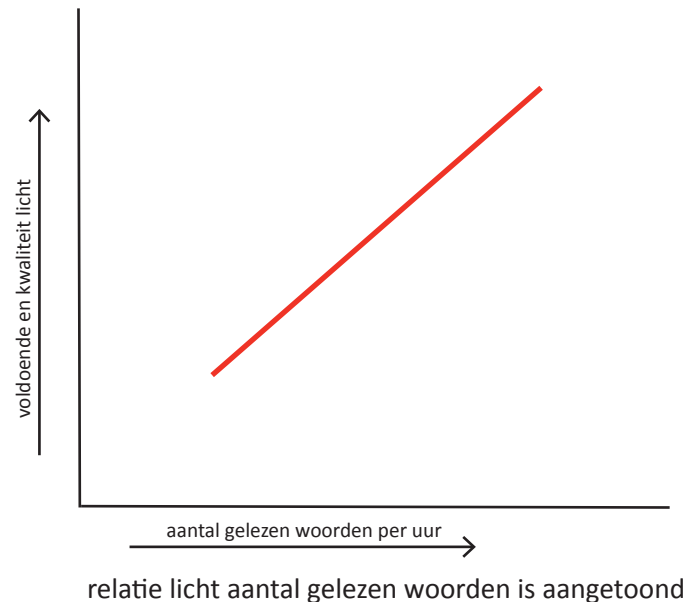
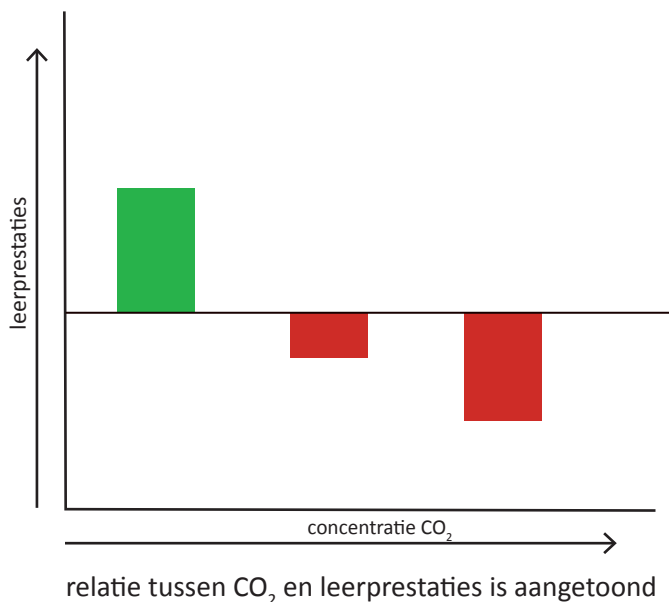
- te weinig of slecht licht gaat ten koste van de leerprestaties
- uitzicht op groen bevordert het welbevinden
- te veel prikkels is slecht voor de concentratie
- kinderen zitten prettiger in hun vel als de routes duidelijker zijn
- CO₂-concentratie heeft een aantoonbare relatie met leerprestaties

BEWEZEN VOORBEELDEN Groen en Leren

- In een praktijktest in acht basisschoolklassen verbeterden de schoolprestaties met 20% wanneer planten in de klas geplaatst werden.
- Kinderen in klaslokalen met planten, hebben 7% minder gezondheidsklachten.
- Een 'groen' schoolplein heeft minder last van vernieling: "Daarnaast laten de kinderen de plantjes niet alleen in de grond, maar zijn ze ook voorzichtig dat ze niet op de plantjes gaan staan en laten ze de plantjes met rust.", zo vertelt de juffrouw.
- Op 8 basisscholen in New York resulteerde de integratie van schooltuinen in het lesprogramma in toename van lichamelijke activiteit en vermindering van zittend gedrag.

Bronnen:

1. Rapport Project "Plant in de klas", Productschap Tuinbouw/Fytageoras/TNO 2011.
2. Alterra rapport "Meer groen op het schoolplein" (<http://edepot.wur.nl/283415>).
3. Van den Berg, A.E. et al. 2016. Green walls for a restorative classroom

EERSTE INDRUK

De eerste kennismaking is eerste indruk

Het entreegebied is de eerste fysieke kennismaking met de school. Deze beïnvloedt de schoolkeuze van ouders en is dus van groot belang voor scholen.

De eerste indruk begint eigenlijk al op de weg naar school en op het schoolplein:

- is de weg naar school veilig en kindvriendelijk?
- is de entree goed vindbaar en zichtbaar?
- hekken en fietsenstallingen zijn beeldbepalend
- veel verschillende naamborden en logo's verzwakken de boodschap en het beeld

Belangrijk om binnen op te letten:

- de entree is uitnodigend en opgeruimd
- jassen en tassen hangen netjes en geordend
- informatievoorziening: één centraal informatiepunt komt beter over dan losse A4-tjes
- idealiter is bij de entree duidelijk hoe het gebouw in elkaar zit, zodat iemand makkelijk de weg vindt
- geur kan de eerste indruk, al dan niet bewust, positief of negatief beïnvloeden

ORDENING & ZONERING

Goede ordening in een gebouw geeft rust, beter ruimtegebruik en minder (gevoel van) conflict en stress. Een duidelijke zonering van de ruimtes zorgt voor een goede circulatie.

Algemeen:

- meubels bewust en zorgvuldig plaatsen
- zorg voor goede circulatie
- meubilair kan prima dienen als afscheiding
- werkplekjes buiten de klas duidelijk afbakenen

Het thema 'ordering' geldt ook voor **wanden**. Als werkstukjes en informatie netjes en ge(con)centreerd zijn opgehangen komen ze beter tot hun recht.

Wanden:

- wanden rustig houden: vrolijk maar niet te druk
- met name de presentatiewand niet te vol
- gebruik prikborden of één type ophangstelsysteem
- liever wandruimte onder plafond leeg houden

LICHT & TRANSPARANTIE

Uitzicht naar buiten en doorzicht geven overzicht en bevorderen de oriëntatie. Bovendien zorgt transparantie voor beter toezicht en een gevoel van veiligheid. Voldoende en goed licht is van groot belang voor de leerprestaties.

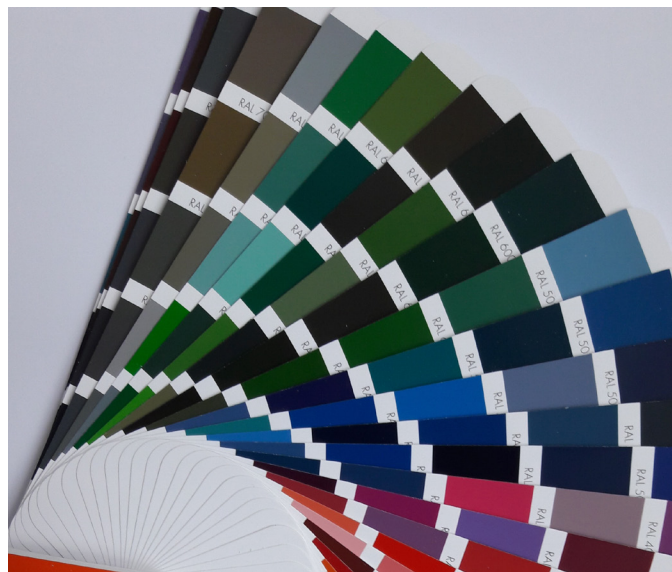
- daglicht is beter en prettiger dan kunstlicht
- tekort aan daglicht maakt slaperig en depressief
- gordijnen en bomen nemen daglicht weg
- ook kasten (voor ramen) en posters houden licht tegen
- verduister het lokaal zo min mogelijk
- beamers en e-boards moeten sterk genoeg zijn, zonwering flexibel
- ledverlichting geeft veel en prettig licht, is dimbaar en bespaart energie
- denk aan dimbaar licht bij een continue rooster, zodat tijdens de pauzes de sfeer anders is
- zorg voor een goede verspreiding van het licht (zie licht&kleur)
- te geconcentreerd licht geeft storende reflectie (bij tablet-gebruik)

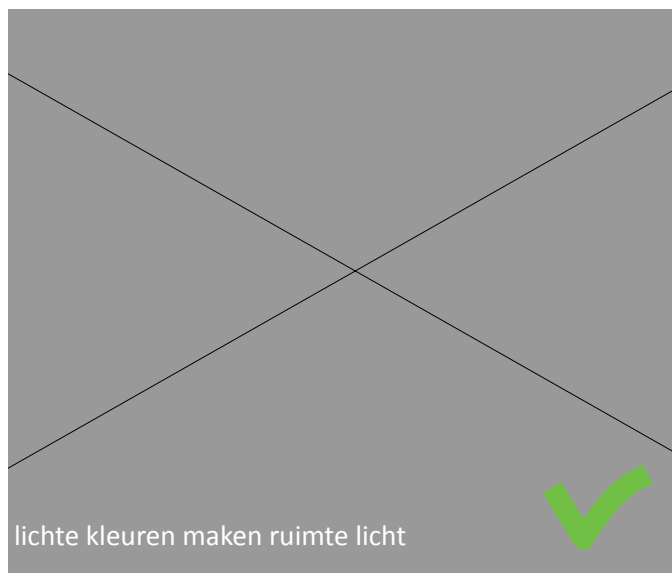
LICHT & KLEUR

Kleur heeft een grote invloed op licht. Op een donkere wand wordt licht geabsorbeerd en niet gereflecteerd. Daarentegen reflecteert een witte wand het licht maximaal. Het effect van lichte vlakken is meer spreiding van het licht en dus per saldo een hoger lichtniveau.

- licht(reflectie) wordt beïnvloed door kleur
- wit reflecteert maximaal, zwart minimaal
- wanden, vloeren en plafond zorgen samen voor de licht-reflectie
- de reflectie in veel jaren '60 - '80 scholen, met gemetselde wanden en houten plafonds, is niet optimaal

donkere kleuren maken ruimte donker

lichte kleuren maken ruimte licht

KLEUR

Een duidelijk kleurbeeld maakt een verzorgde en prettige indruk, te veel kleurgebruik werkt verstorend en zorgt voor een onduidelijk totaalbeeld. Daarom is het aan te bevelen bewust en beheerst met kleur om te gaan.

- onnodig veel en heftig kleurgebruik geeft (te) veel prikkels
- kleuren hebben invloed op stemming
- expressieve kleuren werken negatief op het concentratievermogen
- kleur kan de identiteit en het profiel van de school ondersteunen
- kleur helpt bij de oriëntatie in een gebouw
- ook meubels hebben invloed op het kleurbeeld
- kleurrijke kastvulling doen ook mee in het beeld
- kinderen zijn van zichzelf al kleurrijk
- maak een kleurplan voor toekomstige meubel-aanschaffen en verfbeurten

kleurplan iinclusief kleuren meubels

donker en druk kleurgebruik

EENHEID IN MEUBILAIR

Eenheid in meubilair zorgt voor een verzorgde uitstraling. Te veel verschillende meubels (en materialen) maakt de inrichting onrustig en rommelig. Dit ontstaat vaak bij de aanschaf van nieuw meubilair, als het oude (deels) blijft staan.

- bij elke nieuwe aanschaf rekening houden met/aansluiten op bestaande meubels
- voorkom opeenstapeling van divers meubilair
- let op dat de school niet dichtslibt met kasten
- groepeer dezelfde meubels bij elkaar
- hout heeft prettige uitstraling, staal is hard
- afgesloten en lage kasten geven rustig beeld
- kies voor flexibiliteit
- bewegwijzering en naamsaanduiding overal hetzelfde staat netter

NETHEID

Het behoeft geen toelichting dat een opgeruimde, nette school een voorwaarde is voor goed onderwijs!

- ruim regelmatig losse spullen op
- benut de bergingen optimaal
- houd het binnenschilderwerk netjes
- een dichte kast oogt netter
- bij open kasten invulling netjes houden
- vermijd losse kluwes snoeren bij computers
- netjes hoeft niet ongezellig te zijn!

kleurige en nette gang

berging goed gebruiken

losse leidingen oogt slordig

GEZONDHEID & AKOESTIEK

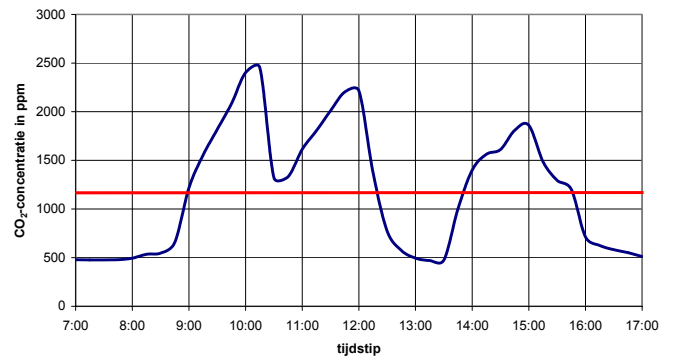
De ventilatiemogelijkheden en het aantal kinderen per m² beïnvloeden het CO₂ gehalte in een lokaal. Het is algemeen bekend dat een te hoog CO₂ gehalte het concentratievermogen en de leerprestaties nadelig beïnvloedt.

- gebruik alle ventilatiemogelijkheden, ook de ramen!
- check regelmatig de luchtkwaliteit
- bij te hoge percentages CO₂ direct ingrijpen
- ook stof is nadelig, bijvoorbeeld vanwege allergieën
- energiebesparing moet niet ten koste gaan van de luchtkwaliteit!

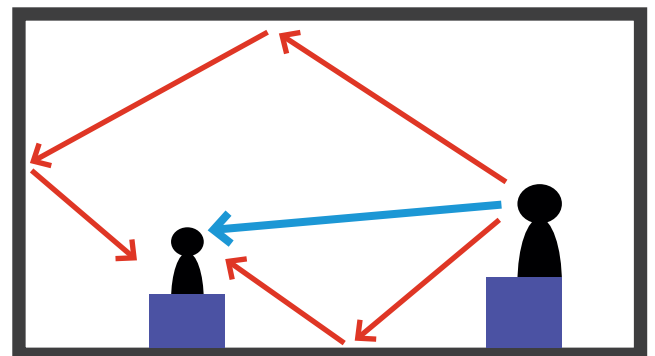
Ook een goede akoestiek draagt bij aan een goede leeromgeving. Te veel galm vergroot het geluidsniveau in een lokaal, waardoor leerkrachten te veel hun stem moeten verheffen. Door een te lange nagalmtijd missen leerlingen vaker wat er gezegd wordt.

- harde (gladde) materialen zorgen voor meer galm dan zachte materialen (zoals tapijt)
- plafonds hebben het meeste invloed op de akoestiek, akoestische plafonds werken goed
- ook planten kunnen de akoestiek verbeteren
- voor lokalen wordt uitgegaan van een maximale nagalmtijd van 0,6 - 0,8 (tijd dat geluid in een ruimte nog hoorbaar is nadat de geluidsbron is gestopt)

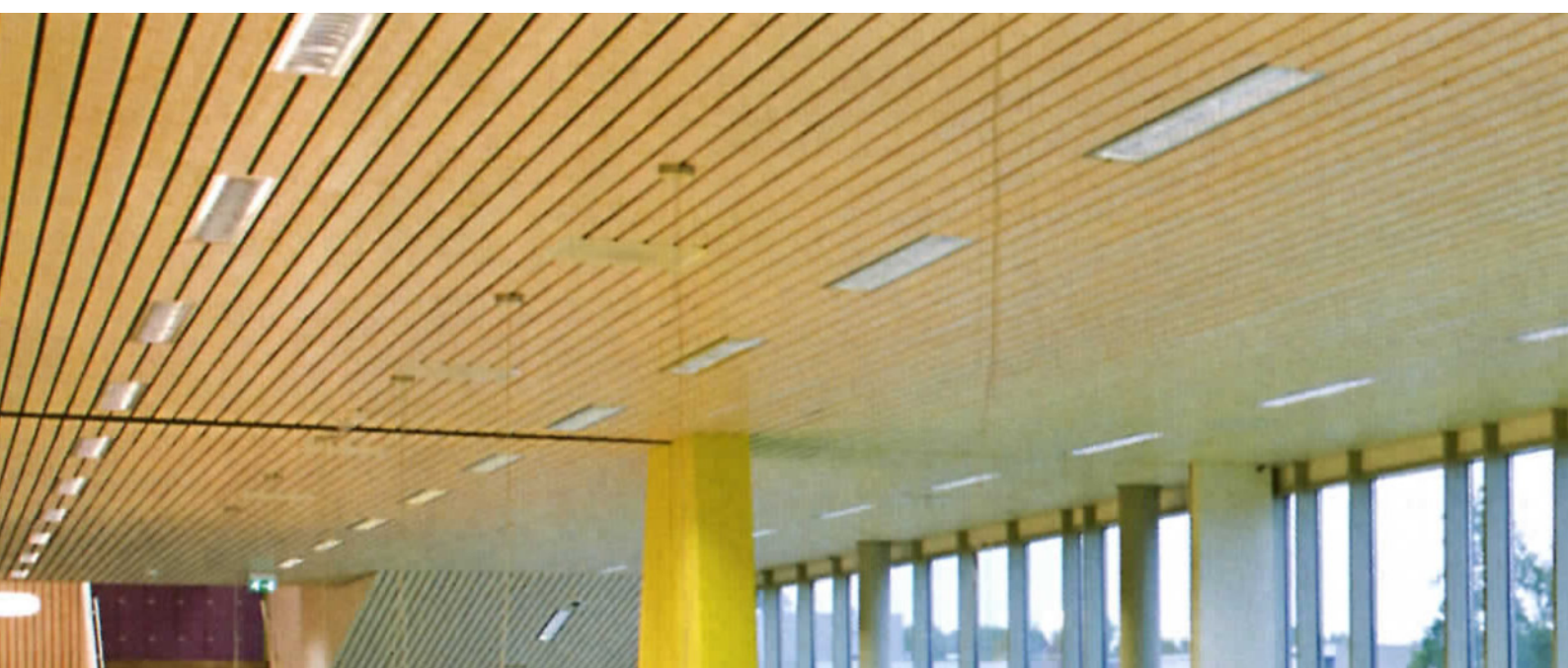
Verloop CO₂-concentratie in leslokaal

kenmerkend verloop CO₂ concentratie in leslokaal

gladde vlakken veroorzaken meer geluid in een lokaal

FLEXIBILITEIT IN GEBRUIK

Flexibel indeelbare ruimtes en meervoudig ruimtegebruik zorgt voor meer gebruiksmogelijkheden maar vraagt wel om een bepaalde discipline.

- verstelbare of verrijdbare meubels kan de flexibiliteit bevorderen
- voldoende brede gangen zijn geschikt voor meervoudig gebruik;
- overblijven op school of in de klas vraagt om specifieke voorzieningen
- is het gebouw passend of aan te passen aan het onderwijs-systeem?
- computeronderwijs is in ontwikkeling en zal op termijn minder fysieke voorzieningen vergen
- externe gebruikers en/of een Brede School brengt andere eisen met zich mee

zones in brede gang

brede gang met computerplekken

GROEN

Groen heeft een positief effect op de gezondheid en het welbevinden van mensen en vermindert zelfs het ziekteverzuim. Uitzicht op groen werkt rustgevend en ontstrest. Groen in en om het gebouw is daarom een belangrijk aandachtspunt voor scholen.

- groen is geluid en warmteabsorberend
- bomen op schoolplein geven sfeer en schaduw
- groene schoolpleinen zijn populair
- groen kan storende elementen camoufleren
- tuinonderwijs is leuk en leerzaam
- sommige planten zijn giftig en daarom niet toegestaan
- streef naar zo veel mogelijk zicht op groen

SCHOOLPLEIN & BUITENRUIMTE

Het schoolplein is het visitekaartje van de school. Als het schoolplein er goed uit ziet, is dat positief voor het imago.

- het schoolplein kan het profiel ondersteunen
- gedateerde, sleetse of kapotte speeltoestellen geven een armoedige indruk
- een groen schoolplein is leuker dan een stenige vlakte
- hekken en hagen zijn beeldbepalend
- genoeg zitplekjes voor docenten en ouders
- plein verdelen in drukke en rustige zones
- rekening houden met de evt. (buurt)functie
- is een 'buitenlokaal' mogelijk?

16

ALTIJD DOEN & TEGEN GAAN

10 X ALTIJD DOEN!

- ✓ een nette entree
- ✓ ramen open en transparant
- ✓ voldoende licht
- ✓ beperkt kleuren palet
- ✓ dezelfde meubels bij elkaar
- ✓ informatie-voorziening centreren
- ✓ nette bergingen
- ✓ leermateriaal in dichte kasten
- ✓ planten in de school
- ✓ wanden met aandacht behangen/beplakken (hou het rustig)

10 X TEGEN GAAN!

- ✗ losse spullen in de school
- ✗ kasten of andere objecten in looproutes
- ✗ niet gebruikte spullen in kasten
- ✗ onnodig en heftig kleurgebruik
- ✗ kasten vóór ramen
- ✗ dichtgeplakte ramen
- ✗ onrustige/onlogische wand-indelingen
- ✗ veel verschillende meubels/objecten
- ✗ kluwe elektriciteitskabels in het zicht
- ✗ slingers e.d. door het lokaal (tijdelijk prima)

HET TRAJECT SCHOOLGEBOUW EN OMGEVING

Het traject ‘Schoolgebouw en Omgeving’ is gericht op bestaande scholen. Scholen die nog jaren mee moeten, waar geen grootschalige verbouwing of renovatie op stapel staat, maar wel eens de stofkam doorheen zou mogen.

Het traject bestaat uit:

- kennismakingsgesprek over de school: wat zijn de wensen en irritaties
- rondgang door de school
- terugkoppeling aan directe en (een deel van) het team: bespreken van de verbeterpunten
- afronding traject: rapport en plan van aanpak

De aangedragen verbeterpunten zijn specifiek gericht op uw school en schoolprofiel. Veel van deze punten kunnen al direct en met relatief beperkte kosten worden uitgevoerd. Soms komen er grotere aanpassingen uit voort die een plek zouden kunnen krijgen in het onderhoudsplan.

“Samen met Scholen met Succes leren we weer op een andere manier naar onze schoolgebouwen kijken. We worden ons bewust van de effecten die een andere inrichting of kleine aanpassing heeft op het gebruik en de beleving van het schoolgebouw. Het levert veel verbeterpunten op waarmee we met beperkte middelen direct aan de slag kunnen. Het geeft weer een nieuwe ‘boost’ aan het gebruik en de representativiteit van onze scholen”

Jaap Hansen, Voorzitter College van Bestuur Stichting Openbaar Onderwijs Oost-Groningen

OVER SCHOLEN MET SUCCES

Over Scholen met Succes

Scholen met Succes is een gespecialiseerd onderzoeks- en communicatiebureau voor het onderwijs. We helpen scholen bij het verkrijgen van inzicht in hun huidige marktsituatie en werken samen aan het creëren van een sterke marktpositie. Dit doen we door het uitvoeren van Tevredenheidsspeilingen, het ontwikkelen van schoolprofielen en het uitvoeren van communicatiecampagnes. Daarnaast verzorgen wij workshops en trainingen op het gebied van teamontwikkeling, profilering en communicatie.

De meerwaarde van de Tevredenheidsspeilingen van Scholen met Succes

We zijn een gespecialiseerd communicatiebureau met een aparte divisie die zich alleen bezig houdt met Tevredenheidsspeilingen voor scholen. Voor ons staat het houden van een peiling onder ouders, leerlingen en teamleden niet op zichzelf. Wij zien het meten van tevredenheid als een belangrijke stap op weg naar succes van de school: succes in het onderwijsproces en succes in de 'markt'. En bij dat bereiken van succes willen we scholen graag helpen.

De Lerende School

De Lerende School het onderwijsadviesbureau van Scholen met Succes. Daarmee hebben we een gespecialiseerd bureau in huis dat direct vervolg kan geven op ontwikkelvragen die samenhangen met de Tevredenheidsspeilingen. De Lerende School heeft ervaren adviseurs die scholen helpen om de onderzoekende, lerende, professionele organisatie verder te versterken. Het bureau is opgericht door Hans van Rijn, bedenker en ontwikkelaar van Zien!, Integraal en het KindVolgModel. Hij ziet deze instrumenten als bouwstenen van een continue ontwikkelingsproces binnen een onderzoekende cultuur.

Ga voor meer informatie naar onze website www.scholenmetsucces.nl of neem contact met ons op via 023- 534 11 58

Auteur: Nynke Jelles, Architect

Redactie: Ronald Dulmers en Fenna Spiering, Scholen met Succes

Dank aan een ieder die toestemming heeft gegeven hun foto's in dit ebook te gebruiken.
De beeldrechten zijn van onderstaande architectenbureaus, scholen en/of fotografen.

pag 2, boven:	De Zwarte Hond, foto: Scagliola Brakkee
pag 6, midden:	Vertogen & Van de Ven interieurbouw b.v.
pag 7, onder:	Marlies Rohmer Architects & Urbanists
pag 8, boven:	Philips Lighting
pag 8, onder:	Topos Architecten
pag 9, midden rechts:	Liag architecten en bouwadviseurs, foto: Ben Vulkers
pag 9, onder:	De Zwarte Hond, foto: Scagliola Brakkee
pag 10, boven:	Reinier de Gooijer
pag 11, midden links:	De Zwarte Hond, foto: Scagliola Brakkee
pag 12, boven:	De Zwarte Hond, foto: Scagliola Brakkee
pag 14, boven:	Markt 38 Architectuur
pag 14, midden:	Cita architecten bna
pag 14, onder:	Topos Architecen
pag 15, midden links:	Loes Kellendonk, architect
pag 15, midden rechts:	Brederoschool Groningen
pag 15, onder:	Loes Kellendonk, architect
pag 16, boven+midden:	Lokatief
pag 16, onder links:	Rehoboth, Stichting Christelijk Onderwijs Twenterand eo
pag 17, midden:	De Zwarte Hond, foto: Scagliola Brakkee
pag 18, boven:	De Zwarte Hond, foto: Scagliola Brakkee

Alle overige fotos en beeldmateriaal: Nynke Jelles en Scholen met Succes

Mocht er onverhoopt een beeld niet vermeld zijn, dan vragen we contact op te nemen met Scholen met Succes.